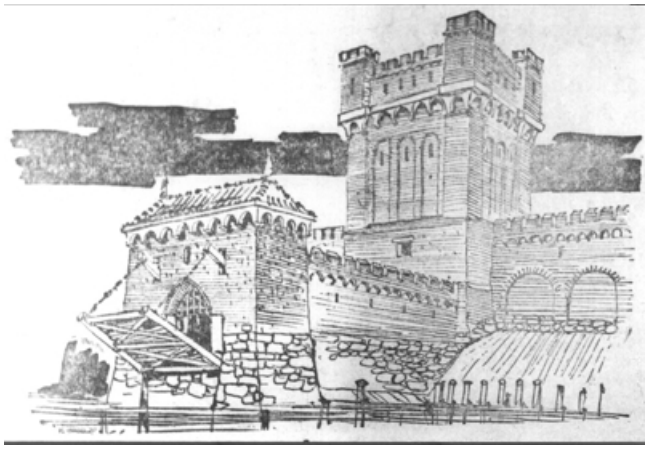
Zapomniany zamek

Szkice z historii zamku obronnego w Ciechanowcu.

Obecnie pozostało już bardzo niewiele materialnych śladów, świadczących o tym, że istniał niegdyś w Ciechanowcu potężny zamek obronny. Niewielkie fragmenty murów podzamcza (systematycznie zresztą niszczone przez właścicieli posesji położonych w ich pobliżu, w ciągu ostatnich kilkunastu lat „zniknęło" blisko 75 % istniejącego jeszcze na początku lat 80. muru), niewielkie wzgórze zamkowe (kryjące w swoim wnętrzu resztki fundamentów dawnego zamku), to wszystko co obecnie można zobaczyć lustrując dawny teren zamkowy.

Zamczysko w Ciechanowcu położone jest na lewym brzegu rzeki Nurzec, w północno-zachodniej części miasta. Teren zamczyska ograniczony jest od zachodu rzeką Nurzec, od południa – ulicą Parkowa (tutaj znajdują się wspomniane już wcześniej mury podzamcza), od północy i wschodu granicę stanowią fosa i skarpa, opadająca w stronę tarasu zalewowego Nurca.

Początki ciechanowieckiego zamku toną w pomrokach dziejów, trudno jest dzisiaj wyrokować kiedy w tym miejscu powstała pierwsza budowla obronna. W wieku XIII pojawiają się wzmianki o istniejącym w tym miejscu grodzie obronnym, należącym do Kasztelanii Święckiej, któty obejmował ziemie leżące pomiędzy rzeką Nurzec a Czerwonym Borem. Gród ten figuruje w wykazie miast i warowni zniszczonych w czasie najazdu tatarskiego w 1241 roku. Fakt ten wskazywać może na znaczenie strategiczne grodu warownegow Ciechanowcu, istniejącego jeszcze przed powstaniem w tym miejscu organizmu miejskiego.

Prawdopodobny wyglad zamku obronnego Kiszków (rys. Henryk Wilk)

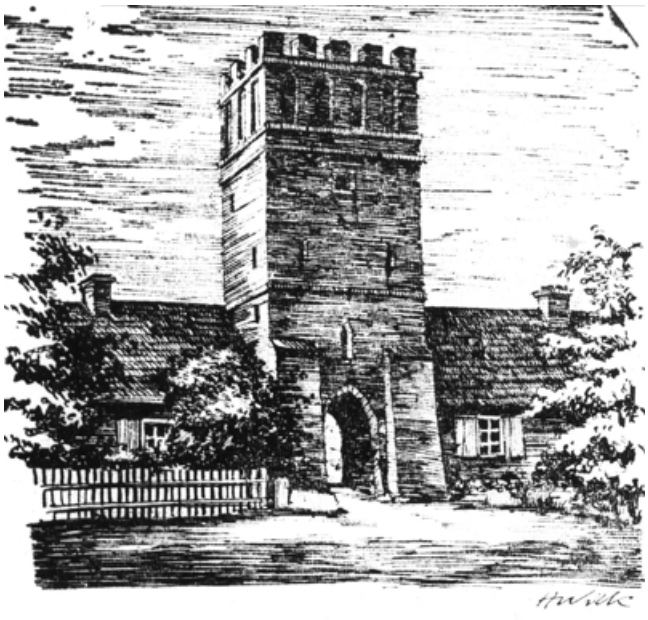
Prawa miejskie Ciechanowiec otrzymał prawdopodobnie w pierwszej ćwierci XV wieku, z rąk księcia mazowieckiego Janusza I Wielkiego. Z roku 1434 pochodzi bowiem pierwsza źródłowa wzmianka o mieszczaninie ciechanowieckim, od roku zaś 1446 istnieje w Ciechanowcu parafia rzymskokatolicka. Właścicielami miasta i okolicznych ziem była wówczas pochodząca z Mazowsza rodzina Kiszków, którzy

pomimo zajęcia Podlasia przez książąt litewskich, utrzymali się na swoich dobrach. Właśnie z tą rodziną, władającą Ciechanowcem, aż do połowy XVII wieku, związane są dzieje ciechanowieckiego zamku.

Zdaniem większości badaczy pierwotny zamek Kiszków powstał na tym miejscu na początku XV wieku , choć jego istnienie potwierdzone jest źródłowo dopiero w II połowie XVI wieku. Jego budowniczym miał być ówczesny właściciel Ciechanowca – Piotr Kiszka. Wtedy to na zamku ciechanowieckim trzykrotnie gościł (w latach: 1576, 1581 i 1582) król Stefan Batory, podróżujący via Ciechanowiec z Korony na Litwę. Musiała więc to być budowla w miarę obszerna i wygodna, aby móc pomieścić króla i towarzyszącą mu świtę. W latach 1617 – 1642 zamek ciechanowiecki został przebudowany i zmodernizowany przez Mikołaja Kiszkę – wojewodę mścisławskiego.

W czasie Drugiej Wojny Północnej (1655 – 1660), zamek ciechanowiecki uległ prawie całkowitej zagładzie. Moment zniszczenia zamku przez wojska szwedzkie nie jest dokładnie znany. Nastąpiło to zapewne na przełomie 1656/1657 roku, gdy walki polsko – szwedzkie osiągnęły swoje apogeum. Ciechanowiec został wówczas dotkliwie ograbiony i obłożony kontrybucją, zaś sam zamek został zniszczony przez wojska szwedzkie.

Po zakończeniu wojny nowa właścicielka miasta – Eleonora z Irzykowiczów Bremmerowa, podjęła szerko zakrojone działania na rzecz odbudowy miasteczka ze zniszczeń wojennych. Wśród uprzątniętych ruin dawnego zamku wybudowano dwór modrzewiowy, otoczony starymi murami z zachowaną wieżą bramną.

Prawdopodobny wyglad zamku Bremmerów (rys. Henryk Wilk)

W czasie kolejnej Wojny Północnej (1700 – 1721) , Ciechanowiec został poważnie zniszczony przez Szwedów. Spłonęła większość lewobrzeżnej zabudowy miasta, w tym między innymi: pochodzący z początku XVI wieku drewniany kościół oraz niedawno zbudowany dwór modrzewiowy. Zniszczenia te pozwoliły jednak na gruntowną

zbudowany dwór modrzewiowy. Zniszczenia te pozwoliły jednak na gruntowną przebudowę lewobrzeżnej części miasta i na zmianę jego układu przestrzennego. Władająca podówczas miastem rodzina Ossolińskich zbudowała na terenie zamkowym kolejny dwór modrzewiowy, którego osią była czworoboczna, przejazdowa wieża bramna (zachowana
z dawnego założenia zamkowego), na której elewacji frontowej, zwróconej na południowy-wschód, umieszczono zegar. Wygląd ten zachował „zameczek”, tak bowiem mieszkańcy Ciechanowca nazywali tę budowlę, aż do końca swego istnienia. Zmiany jakie wprowadzano w czasie remontów tej budowli miały jedynie charakter kosmetyczny.

Jedno z ostatnich zdjęć „zameczku” (Muzeum Rolnictwa im. Ks. K. Kluka w Ciechanowcu)

„Zameczek” został spalony w sierpniu 1915 roku przez ewakuujące się z terenu Królestwa Polskiego wojska rosyjskie. Podzielił on los większości miejskiej zabudowy, która wówczas padła pastwą płomieni. Resztki osi zamkowej (czyli dawnej wieży bramnej) w kwietniu 1921 roku zostały rozebrane na cegłę za zgodą ówczesnego Konserwatora Zabytków Okręgu Białostockiego.

Norbert Tomaszewski, Muzeum Rolnictwa w Ci